

KDO SEM v času pandemije?

Začetna razmišljanja in doživetja koronavirusa

Kot otroke so nas starši velikokrat opozarjali, naj se pazimo okužb. To je veljalo, ko smo šli v šolo ali kam, posebno na javna stranišča, v večjo družbo, izlet ipd. Sedaj sem v 70. letu in se ne spomnim, da sem se kdaj okužil, pa tudi v družini in sosedstvu tega nisem zasledil. Bili smo namreč cepljeni proti različnim nalezljivim boleznim. Tudi v šoli se je temu dalo poudarek in so nas učili – »higiena je pol zdravja«. Prebolel sem otroške bolezni, vendar se tega sedaj ne spomnim več. Jasno, da smo – jaz, žena in otroci – večkrat zboleli za gripo, tega pa si nismo jemali preveč k srcu. Že desetletja se vsako leto cepim proti gripu in mi v glavnem uspeva, da se tej okužbi izognem. Imam pa prehlade – od jeseni do pomladi, vendar tudi tega ne jemljem preveč zaskrbljeno. Zdravim se s tradicionalnimi pripomočki in zato ne hodim k zdravniku. Dokler sem bil zaposlen, tudi nisem hodil na bolniške zaradi tega. Vzel sem si krajši dopust ali proste ure. Otroštvo in mladost sem preživel v Istri, potem sem se preselil v Slovenijo, najprej v Divačo, potem v Ljubljano. Vem, da smo se bali klopov, ko smo šli nabirat gozdne sadeže. Najbolj se spomnim nalezljivih bolezni, povezanih s ptičjo gripo, norimi kravami in seveda AIDS-om, o katerih smo dosti poslušali na televiziji in brali v časopisih. Tudi zaščitne ukrepe smo spoštovali. V otroštvu in mladosti so nas dosti strašili z jetiko – tuberkulozo. Poznal sem nekaj ljudi, ki so jo preboleli. Več težav imam z alergijo, zlasti povezano s travami – posebej spomladi. Pri vojakih v Nišu so nas tudi cepili, vendar sem prebolel gripo tudi tam. Ravno v tem času leta 1972 je bila v Srbiji epidemija črnih koz, vendar tega sploh nismo vedeli, bilo je prikrito javnosti. Koronavirus, ki so ga poimenovali COVID-19, je mene in ves svet preprosto frapiral. Zato sem se odločil napisati moje poglede in razmišljanja na začetno obdobje te virusne okužbe (januar-april 2020).

Začetek leta 2020 – leta podgane

Prednovoletno-božično in novoletno vzdušje na prehodu iz leta 2019 na 2020 je bilo običajno. Vreme decembra, januarja in tudi naprej je bilo lepo, topleje kot ponavadi, z zelo malo padavin. Prave zime ni bilo. Poslušali smo neprijetna poročila o velikih požarih v Avstraliji. Pozneje tudi o neurjih. V Sloveniji so poročali o visokem številu otrok in odraslih, ki so zboleli za gripo. Tudi mi smo imeli doma vnuke, ki so zboleli in niso mogli v vrtec. Potem so zboleli tudi njihovi starši.

Midva z ženo sva se nekako izvlekla. Pozneje smo poslušali, da to ni bila navadna gripa – morda je bil že koronavirus. V januarju so vlekli pozornost predsedniške volitve na Hrvaškem. Kolinda Grabar Kitarović je sicer bila favorit, zmagal pa je Zoran Milanović. Presenetil nas je zlasti odstop predsednika naše vlade Marjana Šarca 27. januarja in s tem tudi vlade. Slovenija je stopila v negotovo obdobje in razmere.

Sin Alen se je leta 2007 poročil s Hao, ki prihaja iz mesta Changsha, provinca Hunan, Kitajska. Tako smo se vključili v novi svet in smo veliko izvedeli o Kitajski in Kitajcih. Smo pa iz prve roke doživljali mnogo tega, kar se je tam dogajalo in kaj vse se dogaja, ko nekdo sprejme takšno življenjsko pot. Snaha, oba vnuka in sin živijo in delajo v Ljubljani in so večkrat obiskali Kitajsko in njihove sorodnike. Tudi njena mama in drugi sorodniki so bili pri nas, moja soproga pa je bila tudi tam. Vključili smo se tudi v družbeno življenje Kitajcev v Sloveniji. Obiskovali smo različne prireditve, zlasti praznik zmajevih ladij (junija) in praznovanje kitajskega novega leta (januarja). Praznovanje kitajskega novega leta je tradicionalno v Festivalni dvorani. Tudi letos je bilo tako. Povezano je bilo tudi s praznovanjem 70. obletnice ustanovitve NR Kitajske leta 1949. Letos je praznik kitajskega novega leta padel na 24/25. januar, leto pa je v znamenju podgane. Kot sem tedaj slišal in tudi pozneje prebral, naj bi bilo to dobro znamenje. Slovensko praznovanje je bilo letos 20. januarja, tako kot druga leta, množično obiskano in z zanimivim programom, druženjem, veseljem. Nič ni nakazovalo na to, da se bo kmalu vse spremenilo. Udeleženci tega praznovanja niso kazali zaskrbljenosti. Vsaj meni se je tako zdelo. Ena od kolegic naše snahe je takoj po prireditvi odpotovala na Kitajsko.

Prve informacije o novi bolezni v Kitajskem velemestu Wuhan (11 milijonov prebivalcev) sem zasledil 23. januarja, torej dan pred praznovanjem kitajskega novega leta in tri dni po praznovanju v Ljubljani. Velika proslava, ki jo predvajajo po televiziji, je bila brez gledalcev, počasi pa smo dobivali vse več informacij o novi virusni bolezni, ki se je tam pojavila in so mesto zaprli v karanteno. Snaha je bila v stalnem stiku s sorodniki in tudi kolegica je poročala o stanju. Izvedeli smo, da se je pojavila nalezljiva bolezen – koronavirus. Izvor naj bi bila živilska tržnica v mestu, na kateri prodajajo žive živali. Virus naj bi z netopirja preskočil na človeka in okužba se je hitro razširila.

Čeprav je bila naša snaha zaskrbljena, se pri nas s to zadevo nismo preveč obremenjevali. Ona je začela iskati maske in drugo, da bi poslala svoji mami in bratu na Kitajsko, ker je tega

primanjkovalo. Paket je poslala 27. januarja in je tja prispel 7. februarja. To je bil eden zadnjih paketov iz Evrope, ki je bil dejansko tudi izročen prejemniku. Kmalu zatem so pošte prenehale sprejemati pošiljke za Kitajsko, odposlane pošiljke pa so čakale. Dejansko je proti koncu januarja vse skupaj postajalo zelo zaskrbljujoče. 30. januarja je Svetovna zdravstvena organizacija (WHO) zaradi novega koronavirusa iz Kitajske razglasila izredne zdravstvene razmere po svetu. Ob tem je WHO države pozval h koordinaciji ukrepov v skladu z njihovimi smernicami. Virus se je medtem razširil po Kitajski. Njegove posledice občuti tudi gospodarstvo. Letalski promet je bil ukinjen. Ladijski pa je tudi zamujal in se zmanjševal. Poleg Kitajske so o prvih primerih koronavirusa poročali še Nemčija, Japonska, Vietnam, Združene države Amerike, Kanada, Rusija ... Lufthansa je konec januarja ukinila polete na Kitajsko in postalo je jasno, da bo koronavirus imel hujše posledice za globalizirani svet.

Virus se nam je približal in kroži med nami

Februarja smo začeli pozorno spremljati epidemijo koronavirusa, ker so mediji o tem vsak dan obširno poročali. Snaha je pripovedovala o dramatičnem stanju na Kitajskem. Iz Slovenije je 13. februarja šla pomoč Kitajski v boju proti koronavirusu - 1,2 milijona zaščitnih mask in tudi finačna pomoč. Kitajska se je oddolžila in 1. maja je v Ljubljani pristalo letalo z 12 tonami razne zaščitne opreme. Tudi sam sem začel iskati maske, vendar jih več ni bilo možno kupiti. V lekarni sem komaj dobil 5 enostavnih mask po ceni 11 centov na komad. Snaha in sin sta šla v akcijo in nabavila določeno količino mask. Pozneje pa mask ni bilo več v prosti prodaji. Podobno je bilo z razkužili, tu pa tam se je kaj dobilo, vendar s težavo. Tudi o zalogah hrane, sanitarnih potrebščinah in drugem smo začeli razmišljati.

Poleg Kitajske nas je vse bolj začelo zanimati stanje v Italiji. Tam so že konec januarja in postopoma v prvi polovici februarja zasledili prve primere okužbe. Povezani so bili s turističnimi in poslovnimi potovanji v Wuhan. Žarišče epidemija je postala Lombardija in sosdenje dežele. Ker Slovenija neposredno meji na Italijo in ogromno potniškega in tovornega prometa v in iz Italije gre čez našo državo, je bilo treba situacijo vzeti resno. V sami Italiji sprva niso sprejemali hujših ukrepov, kar se je pozneje pokazalo kot pomanjkljivost, vendar so jih postopoma zaostrovali in Slovenija je temu sledila.

Marec je bil prelomen za Slovenijo in tudi za Evropo. Slovenija je prvi primer okužbe zabeležila 4. marca. Pravzaprav sta bila že prej dva, ki sta bila okužena na križarki Diamond Princess. Od tu naprej smo vsi v to vključeni. Težko je opisati vse, kar se je dogajalo. Vlada v odstopu je zastavila ukrepe skupaj z Nacionalnim inštitutom za javno zdravje in so o tem poročali na dnevnik novinarskih konferencah. Učili smo se pravil – umivanja rok, držanja dveh metrov razdalje, kihanja v rokav itd. Maske in rokavice so prišle v poštev pozneje. Hrvaška, Avstrija, Italija in Madžarska so vsaka po svoje sprejemale ukrepe in Slovenija se je znašla v navzkrižnem ognju. Čez Slovenijo gre ogromno tranzita za vse sosednje države in Evropo in je zelo izpostavljena. Poleg tega Slovenci dosti potujejo in počitnikujejo v tujini. Izkazalo se je, da so bili prvi primeri povezani s potovanji v Maroko in Italijo, s smučanjem v Italiji in Avstriji itd. Malo je bilo napeto pri menjavi vlade, vendar so precej sodelovali in na ta način se je nova vlada, ki jo vodi Janez Janša, hitro vključila in prevzela obstoječe in nove ukrepe. 16. marec je bil dan, ko so zaprli šole, vrtce in javni promet. Sledilo je zapiranje trgovin, gostiln in vsega drugega, tako, da so ostale odprte le trgovine s prehrano in lekarne. Življenje se je ustavilo, vsi smo ostali doma – ulice so se izpraznile. Tudi proizvodnja se je zelo skrčila.

Sproščanje

April mesec smo preživeli v napetem spremljanju stanja, izboljšanju situacije in pričakovanju sproščanja strogih ukrepov. Do začetnega sproščanja je prišlo (odpiranje nekaterih dejavnosti, potovanj med občinami, ipd.), vendar so še vedno veljali strogi ukrepi. Proti koncu meseca je stanje na ulicah in v parkih živahno. Zlasti je veliko družin, ljudi s psi, posameznih sprehajalcev. V naši soseski nas vsak popoldan razveseljuje Prifarec Mitja Ferenc z balkonskim koncertom ob 18. uri. Zbere se tudi do 30 ljudi. V zadnji tretjini meseca se je na Tromostovju pojavil prvi prodajalec sladoleda, kar je mnoge zelo razveselilo. Harmonikar na Tromostovju vztraja. Začele so delo nekatere trgovine s tehničnim blagom in pregledi avtomobilov, vulkanizerji, pralnice. Sicer deluje tržnica, trgovine s hrano, lekarne, drogerije. Dosti je restavracij in drugih obratov, ki pripravljajo hrano za dostavo na dom. Dostavljalci na biciklih so pogosto na ulici. Policijski avtomobil, redarstvo in policijska patrulja so večkrat videni. Brezdomci se družijo po parkih, najvztrajnejši pa fehtajo evro. Precej je gradbenih del na cestah in stavbah. Železniška in avtobusna postaja ter postajališča mestnega prometa samevajo, tovorni železniški promet je kar živahen, taksisti imajo malo posla.

Naša družina se je izolirala v treh stanovanjih. Vsak živi zase. Nismo se obiskovali, razen v posameznih situacijah, ko smo kaj prinesli iz trgovine. Z ženo sva bila v glavnem doma, gledala televizijo, kuhala, čistila, pospravljala, razpravljala. Jaz sem bil precej pred računalnikom in na družabnih omrežjih spremljal stanje v Sloveniji, v soseščini in širše. Nekaj sem si tudi zapisoval in dokumentiral. Spomladi 2018 sem kupil novi pametni telefon, v katerem je aplikacija za spremljanje korakov. Takoj sem jo začel uporabljati in na določen način skrbeti za dnevno normo – 10.000 korakov. To mi večinoma uspeva. Jasno je, da telefon beleži samo korake, ko ga imam pri sebi. S tega vidika niso šteti koraki po hiši in kadar pustim telefon doma ali v avtomobilu. Tako, da bi doseženo število lahko povečali za najmanj 10 %. V letu 2018 je zabeleženih 3,3 milijone korakov ali povprečno približno 14.000 dnevno. V letu 2019 približno 4,8 milijonov korakov ali nekaj več kot 13.000 povprečno dnevno. Podatki mesečnega povprečja za leto 2020 so: januar 12.239, februar 14.751, marec 7.388, april 14.706. Torej je dnevno povprečje v letu 2020 – 12.271 korakov.

Na hojo v marcu je vplival koronavirus, saj so po odkritju prvega primera pri nas začeli zaostrovanje ukrepe. Tudi sami smo se začeli bolj paziti. Otroci so se tudi zaprli vsak v svoje stanovanje in običajno življenje se je drastično spremenilo. Začelo se je obdobje izolacije, distanciranja, umivanja rok, nošenja mask in vse drugo, kar so svetovali in smo sami sprejemali. Tretjino meseca praktično nisem hodil iz stanovanja. Tudi nekaj dni v aprilu nisem bil zunaj. Oteževalno je, da stanujemo v 16. nadstropju. V dvigalo nisem hotel. Večkrat sem šel peš dol in gor. Treba je prehoditi 256 stopnic in je precej utrujajoče. Predvsem tudi zato, ker tega ne znam narediti počasi/zmerno. Hoja je sprostitev in priložnost razgibavanja, srečanja ljudi in osebnega informiranja s stanjem v okolju. Imam zelo lep pogled z balkona na severni del železniške postaje, BTC, Klinični center, heliport in sončni vzhod. Precej fotografiram in spremljam promet in dogajanja na križišču pod stolpnico, na železnici in na heliportu. Stalno je kaj.

Ena dobrih zadev je, da sem uspel delno urediti spominsko sobo – knjižnico, žena pa se je ponovno lotila štrikanja.

Veliko tega bi se še dalo napisati, vendar bodo zadeve jasne šele čez čas in tedaj bo morda drugačen pogled na to. Marsikaj sem doživel v 70-ih letih, vendar je to dogajanje še nedoživeto in vsak to dojema po svoje. Ukrepanje je bilo morda preostro, kar bo imelo posledice na ekonomijo in družbo.

Vendar ne vemo kaj bi bilo če tega nebi naredili. Upajmo, da čas zdravi rane in bo tudi ta nekako pozdravljena.

Osebno sem srečen, da nihče od bližnjih ni zbolel. Tudi sicer sem se precej zanimal med sosedi, prijatelji, znanci in bivšimi sodelavci železničarji. Ne poznajo nikogar, ki je zbolel. Spraševal sem tudi poštarje, taksiste, gradbene delavce, trgovke in druge, vendar niso vedeli za primere okužbe. Zadovoljni smo, da so tudi javne službe in oskrba dobro delovali in da nismo občutili večjega pomanjkanja osnovnega blaga, energije in storitev. Frapantno pa je to z mediji. Vsega je v izobilju. Moraš pa imeti mero in se pravočasno izključiti. Oni delujejo non-stop, brez omejitev.

Osebno sem najbolj trpel, ker nisem mogel k zdravniku zaradi bolečin v zgornjem delu telesa. Po telefonu so mi svetovali, naj poskusim razne gele, maže, masaže, ... Nekaj je pomagalo vendar ne vem, kaj bo. Tudi kitajska medicina ni dosti pomagala. Ti elektronski recepti in digitalizacija so se dobro izkazali. Malo sem se zanimal tudi za delo od doma mojih sinov in snah ter šole na daljavo starejšega vnuka. Lepo je, da je to danes možno, vendar ne vem za učinke in kako bo to vplivalo na prihodnost. Težko je družini, ki mora delati v stanovanju, paziti otroke, preživljati karanteno. Vse je naenkrat prišlo in ni enostavno. V aprilu sem običajno šel domov v Istro pokositi travo in urediti hišo, ki jo imamo. Letos ne vem, kako bo s tem. V Ljubljani imamo vse in ni bilo potrebe, da bi potovali v drugo občino, zato me ta ukrep ni prizadel, čeprav menim, da je bil nepotreben in da je mnogim otežil življenje. Simbolno me je zmotil ukrep omejevanja nakupa v trgovinah za nas starejše. Ko te razvrstijo v to kategorijo, te resno opozorijo, kje si. Morda tudi to ni bilo naboljše izpeljano. Seveda je manjkal frizer, kakšna trgovina ali bife, servis, ... Vendar se to potrpi. Jasno je, da se je življenje spremenilo in ne vemo, kakšno bo. Čas, ki ga bom še preživel bo zelo drugačen od dosedanjega. Opazil pa sem, da so se ljudje sprijaznili in odgovorno ravnali. Nisem doživel ali opazil večjih nevšečnosti.

dr. Josip Orbanić

15. aprila sem se poklonil žrtvam železničarske stavke pred 100. leti na Zaloški cesti v Ljubljani.

Simbolika na Mesarskem mostu.

Simbolika na Tromostovju / Prešernovem trgu.